

населения к национальной валюте и т. д.), возможности прогнозирования макроэкономической ситуации и укрепления доверия рынка.

Использованная литература

1. Постановление Президента Республики Узбекистан, от 13.09.2017 г. № ПП-3272 «О мерах по дальнейшему совершенствованию денежно-кредитной политики» // <https://lex.uz/docs/3339552>
2. Указ Президента Республики Узбекистан, от 18.11.2019 г. № УП-5877 «О совершенствовании денежно-кредитной политики с поэтапным переходом на режим инфляционного таргетирования» // <https://lex.uz/docs/4600826>
3. International Monetary Fund. 2021. Annual Report on Exchange Arrangements and Exchange Restrictions: Overview 2021. Washington, DC: IMF., p.10.
4. Муайяд аль Расаси и Эзекиль Кабесон, 2022. "Переход Узбекистана на режим инфляционного таргетирования," Рабочий документ МВФ 2022/229, Международный Валютный Фонд. Стр.4.
5. <https://cbu.uz/ru/monetary-policy/reviews/>

ТАЪЛИМ СИФАТИНИ ТАЪМИНЛАШДА ТАЛАБАЛАР МУСТАҚИЛ ИШИНИ АМАЛГА ОШИРИШНИНГ ЯНГИ ФУНКЦИЯЛАРИ

Долиев Аслиддин Тўлқинжон ўғли

*Бош илмий методик марказ таянч докторанти
dildorau411@gmail.com*

Аннотация

Мақолада таълим сифатини таъминлашда талабалар мустақил ишини амалга оширишдаги янги функциялари тадқиқ этилган. Тьюторлик фаолиятининг асосий тамойиллари асосланган. Олий таълим муассасаларида тьютерларнинг асосий вазифалари белгилаб берилган.

***Калит сўзлар:** тьютор, маслаҳатчи, модератор, маслаҳат, қайта алоқа, фасилитация, эксперт, лойиҳа, жараёни, мунозара.*

Мустақил иш аҳамиятининг ортиши таълим жараёнида ўқитувчи ва талабанинг тутган ўрнини ўзгариши билан боғлиқ.

Ўқитувчининг таълим жараёнида тутган ўрнининг ўзгариши ундан янги функцияларни, жумладан тьютор, маслаҳатчи, ҳамда таълим жараёнида модераторлик вазифаларини бажаришини тақозо қилади.

Тьюторлик фаолияти деганда, талабаларнинг аудиториядан ташқари мустақил ишларига умумий раҳбарлик қилиш, шунингдек тарбиявий ишларни олиб бориш шакли тушунилади.

Тьюторлик фаолияти қуйидаги тамойилларга асосланади:

талабага нисбатан шахсий ёндошув;

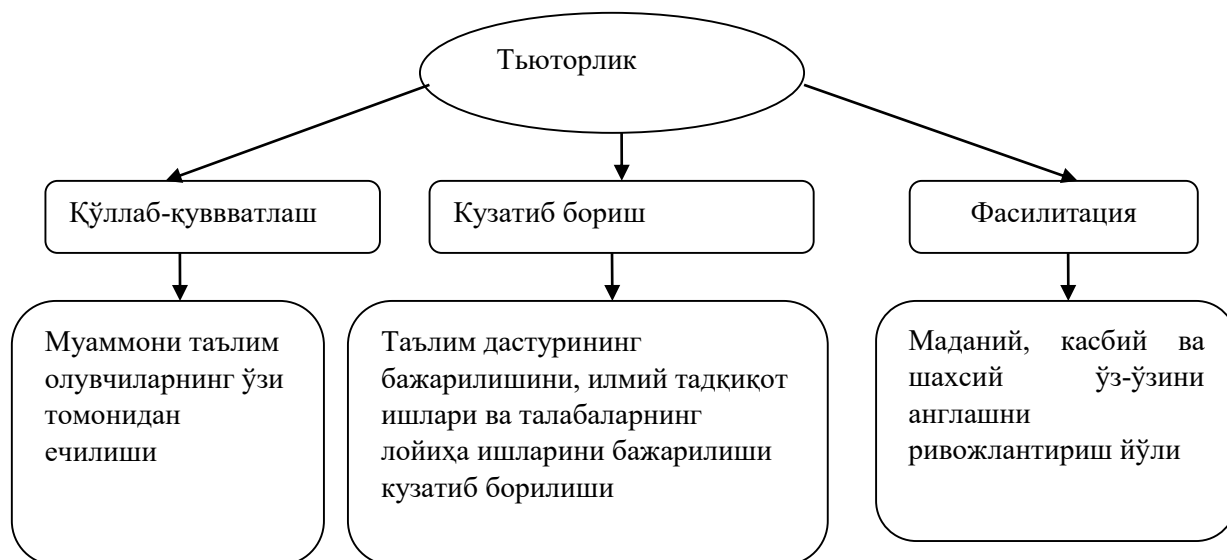
ўқув жараёнини ташкил этишга ёрдамлашиш.

Тьюторлик фаолиятини замонавий тушуниш:

тьюторлик қўллаб-қувватлаш сифатида (таълимда субъектлик муаммосини ечиш йўли). Қўллаб-қувватлаш деганда, муаммони ечишда субъектнинг дахлсиз ва автономлигини ривожлантиришга қаратилган ўзига хос ёрдам бериш тури тушунилади;

тьюторлик кузатиб бориш сифатида (таълим дастурининг бажарилишини, илмий тадқиқот ишлари ва талабаларнинг лойиҳа ишларини бажарилиши кузатиб борилиши);

тьюторлик фасилитация сифатида (маданий, касбий ва шахсий ўз-ўзини англашни ривожлантириш йўли)(1-расм).

1- расм. «Тьюторлик йўналишлари»

Тьютор-ўқитувчи таълим олувчилар фаолиятини педагогик кузатиб боради. У гуруҳлар учун топшириқлар ишлаб чиқади, қандайдир муаммонинг гуруҳли муҳокама қилинишини ташкил қилади. Тьюторнинг фаолияти маслаҳатчи сифатида, маълумотларни қайта ишлашга эмас, балки таълим олувчиларнинг субъектлик тажрибалар билан ишлашга қаратилган бўлади. Ўқитувчи ҳар бир талабанинг билишга қизиқишларини, мўлжалини, эҳтиёжини, шахсий интилишларини таҳлил қилади.

Тьюторнинг вазифалари: таълим олувчиларга максимал даражада ўрганишларига ёрдамлашиш, талабанинг ўқув фаолиятини кузатиб бориш, бажарилган топшириқлар бўйича қайта алоқа ўрнатиш, талабаларга маслаҳат бериш ва қўллаб-қувватлаш, таълим олишга бўлган қизиқишни қўллаб-қувватлаш, талабалар билан зарур бўлганда, шахсий алоқа ўрнатиш орқали, электрон почта орқали ёки компьютер конференциялари орқали алоқа ўрнатишга имконият яратишдан иборат[1].

Маслаҳат бериш - ўқитувчи-маслаҳатчи ва таълим олувчи ўртасида махсус тарзда ташкил этилган, талаба фаолиятидаги ўзгаришлар ва муаммоларни ҳал этишга қаратилган фаолиятдир.

Таклиф этилаётган моделнинг моҳияти шундан иборатки, бунда ўқитувчи томонидан анъанавий равишда ўқув материалларни баён этиш ўрнига маслаҳат бериш, оддий тартибда, шунингдек масофавий тартибда амалга оширилади.

Маслаҳат бериш аниқ бир муаммони ечишга қаратилган бўлади. Бунда ўқитувчида масаланинг ечими бўлиши ва уни маслаҳат олувчига ёзиб бериши мумкин, ёки бўлмаса масалани ечиш йўллари кўрсатиб бера олиши мумкин. Бундай усулда ўқитувчининг асосий мақсади – талабани қандай ўзлаштиришга ўргатишдан иборат(2-расм).

2-расм. “Маслаҳат” бериш моделлари

Маслаҳат бериш назарияси ва амалиётида маслаҳат бериш фаолиятининг бир неча моделларини келтирдик. Бажарилаётган вазифанинг ўзига хос хусусиятига кўра, эксперт, лойиҳавий ва жараёнли масҳат беришни бир-биридан фарқлаш мумкин. Лойиҳавий маслаҳат беришнинг ўзига хос жиҳати талабаларнинг ўқув-тадқиқот, илмий-тадқиқот ва лойиҳа ишларининг бажарилиши билан биргаликда олиб борилишидир.

Модераторлик – таълим олувчиларнинг потенциал имкониятлари ва қобилиятларини очиб беришга қаратилган фаолиятдир. Модераторлик асосида эркин коммуникация жараёнини ташкил этишга, фикрлар билан алмашишга ҳамда таълим олувчиларга ўзининг ички имкониятларини ишга солиш ҳисобига қарорлар қабул қилишга ёрдам берадиган махсус технологиялардан фойдаланиш ётади.

Модераторлик таълим олувчиларнинг ички салоҳиятини ишга солишга қаратилган бўлиб, уларнинг ишга солинмаган ички имкониятларидан фойдаланишга ёрдам беради. Модераторнинг асосий усуллари бўлиб, таълим олувчиларни фаолиятга ундайдиган ва уларнинг фаолиятини аоллаштирадиган, уларни қизиқтираётган муаммоларни аниқлашга ёрдам берадиган, мунозараларда иштирок этишини ташкил этадиган, таълим олувчилар ўртасида ҳамкорлик муҳитини юзага келтиришга имкон берадиган усуллар ҳисобланади[2].

Юқорида кўриб ўтилган усуллардан ташқари, талабалар билан фаннинг маълум бир бўлимини, ёки фанни тўлиқлигича мустақил ўрганиш бўйича ўқув шартномалари тузилиши мумкин.

Ўқув шартномаси шахсий ўқув режасини(таълим дастурини) яратитиш ва амалга ошириш технологиясини тавсифлайди.

Фикримизча, қуйидагилар ўқув шартномасининг асосий унсурлари бўлиб ҳисобланади:

талаба томонидан фанни мустақил ўзлаштириш стратегияси;

ўқитувчилар ва талабаларнинг ўзаро ҳамкорликдаги фаолиятида ўқув шартномасини қўллаш усули;

ўқув шартномасини ишлаб чиқиш ва бажаришнинг асосий ресурси сифатида қаралаётган шахсий таълим тажрибаси;

шартномада ёзилган меъёрлар асосида таълим олувчиларга бериладиган шахсий маслаҳатлар тизими.

Фикримизча, талабаларнинг мустақил ишини ташкил қилганда, таълим дастурининг ўқитувчилари гуруҳи билан уни ташкил этишга бўлган ёндошувларни келишиш керак. Таълим дастури ўқитувчилари гуруҳи:

кўникмага эга бўлиш ёндошуви асосида мустақил ишнинг мақсадини белгилайди;

модуллар бўйича таълим дастури асосида талабаларнинг мустақил ишини режалаштиради;

ҳар хил ўқув курслари чегарасида мустақил иш турларини келишиб оладилар;

оралиқ назарий курслар, назарий билимлар билан амалий кўникмалар билан ўрганилаётган материаллар ўртасида алоқа ўрнатади;

ўқув материали ва топшириқнинг бир-бирини такрорлаши йўқотилади;

мустақил ишни бажариш технологик харитаси ишлаб чиқилади;

таълим олувчилар учун мустақил ишни бажариш бўйича услубий кўрсатмалар тузилади;

талабалар ва ўқитувчиларга мустақил иш графиги ҳақида маълумот берилади.

Ўқитувчининг талабалар мустақил ишини амалга оширишдаги янги функциялари уларнинг ўқишга бўлган муносабатларини тубдан ўзгартириб, таълим сифатини яхшилаш имконини беради.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Федотова В.В. Направление организации исследовательской деятельности студентов // Высшее образование в России. - 2018. – №3. – С. 128 - 133.

2. Khimmataliev D.O, Olmov K.T, Abdullaeva R.M, Ergashev B.B, Chulponova K.T. Mechanisms of professional competence development in future teachers based on pedagogical and technical knowledge // PSYCHOLOGY AND EDUCATION (2021) 58(1): Pp. 2838 - 2844 ISSN: 00333077.